

רבי שלמה מיללער
ראש הכולל טורונטו

בדין יין מחרצני ענבים

ולר"מ ס"ל דאסורים לעולם אף אחר שנתמדו במים ולחכמים שרי אחר י"ב חודש לאחר שכבר נתמדו במים, ולמה לא מהני מילוי ועירווי כמו כל כלי שבלע יין ע"י כבישה. ובאמת מדברי רמ"א שכתב דכל איסור של חרצנים הוא רק כשהיו על יין נסך [ולא כתב דוקא מעל"ע על יין נסך], אבל אם שלה העכו"ם חרצנים קודם שהמשיך היין אינן אסורים, וא"כ מפורש דאחר שהמשיך היין אם שלה עכו"ם חרצנים אסורים, ולדברי החכם הנ"ל הו"ל להתיר כל זמן שלא היו מעל"ע ביין אחר שהמשיך היין.

והנה בשלטי גבורים על הגמ' בע"ז דף ל"ד [בדפי הרי"ף י"ב ע"ב] כתב לשון ריא"ז ונראה בעיני שלא נאסרו עד י"ב חודש אלא החרצנים והזגים שהן מן הפרי עצמו, אבל שורש האשכול והעוקצין התלויים בהם גרעיני הענבים הן מותרים לאחר שנתייבשו או לאחר שהדיחו ואפילו תוך י"ב חודש כמבואר בקונטרס הראיות, וכן הוא בפסקי ריא"ז על ע"ז, הרי מפורש דמיירי שלא נכבשו כשיעור האוסרת, דאם נכבשו שיעור כבישה האוסרת גם שורש האשכול והעוקצין בלעו יין של איסור ולא מהני הדחה להכשירן, וא"כ מוכרח דגם כשלא נכבשו ביין, ושורש האשכול לא נאסר, מ"מ הגרעינים והזגים אסורים ולא מהני להו הדחה, והטעם כתב ריא"ז כיון שהן מן

הנה בדבר אשר נשאלתי אודות חרצנים מיין של נכרי, שהדין מפורש בשו"ע יו"ד סימן קכ"ג סעיף י"ד דאסורין, אלא א"כ תמדתן ועבר עליהם י"ב חודש, והיינו דקיי"ל כשיטת ר"ת בע"ז דף ל"ד שהקפיד על ר"א שהתיר ע"י יבוש בתנור בלי תמוד במים, ומסיק ר"ת והמורה יורה כבן סורר ומורה. והנה ראיתי שחכם אחד רצה לחדש דכל האיסור של חרצנים הוא רק כשנכבשו מעל"ע ביין נכרי דכבוש כמבושל, אבל כל זמן שלא שהו מעל"ע אין כאן שום בליעת איסור תוך החרצנים, וא"כ שרי ע"י הדחה היטב, ולא בעינן ישון י"ב חודש או יבוש בתנור.

והנה כל ההכרח לזה הוא משום דכיון שאין בליעה פחות מעל"ע איך נאסר החרצנים, ורק היין בעין שדבוק עליהם אסור ובוזה סגי הדחה היטב. אולם באמת אין זה כלום שהרי מה נאמר לדעת רבי יוחנן בחולין דף קי"א דלא ס"ל כבוש כמבושל, ואיסור חרצנים הוא משנה מפורשת בע"ז דף כ"ט ע"ב, ואף אם נדחוק כמ"ש הנוב"י יו"ד סימן כ"ו דגם לר"י דל"ל כבוש כמבושל מ"מ כדי קליפה נבלע, מ"מ קשה שהרי בכל בליעת איסור של יין נסך הלא סגי במילוי וערוי ג' ימים, ואפילו בעמד היין בתוכם מעל"ע וכמו שהביא הפ"ת סימן קל"ה ס"ב מדברי הנוב"י, וא"כ צ"ע למה נאסרו חרצנים של נכרים

ומיד אנו מתירים יין שבגת, ועוד אם דוקא לאחר כ"ד שעה שרי הלא כבר נאסר כל היין ממ"נ, ואף לח בלח אנו מחמירים לכתחילה, ורק במקום הפסד גדול התיר הרמ"א בסימן צ"ב, ובלא"ה דבר שנתערב לח בלח אין שום היתר ליתן את"כ בתוכו כגון חרצנים לשאוב האיסור.

ובאו"ח הלכות שבת סימן נ"ח בד"ה

מתני' אין סוחטין וז"ל כשדורכין יין בימות הבציר ופעמים מניחים גיגית מלאה ענבים דרוכים, ובשבת היין זב מענבים, היה משמע שאותו היין שבגיגית כולו אסור בשתיה, דהא זגים וענבים לכו"ע אם יצאו מעצמן אסורים, מיהו אפ"ה שרי כל היין בשתיה בשבת דאפילו תמצ"ל דגם בדרבנן מב"מ לא בטל, אפ"ה יש לומר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו דהיינו הזגים והחרצנים מבטלים אותה עיי"ש, ולבסוף דימה החרצנים להירושלמי בתרומות טנופת של תרומה מצטרף עם החולין וקליפי איסור מעלין את ההיתר ע"ש. מפורש דאף שמה שיצא בשבת לא היה כבוש כשעור מעל"ע מ"מ מצטרפין החרצנים והזגים לבטלן, וע"כ כמ"ש הב"ח הנ"ל דהיין של איסור נבלע בתוך החרצנים אף דלא נכבש יום שלם, ועיין משב"ז ריש סימן צ"ט שהסביר הירושלמי לצד אחד דהטנופת בולע ואף שאין לו פליטת עצמו, מ"מ מה שבלע לא פלט ע"ש, איך שיהיה מפורש באו"ח דהיין נבלע בחרצנים אף שלא שהה שעור כבישה.

ובא"ח דבאו"ח סימן ש"כ ס"ה התיר המחבר

יין שבגיגית אע"פ שהענבים מתבקעים בשבת, שכל היין היוצא מהענבים מתבטל ביין

הפרי עצמן. ואיך שיהי' סברת טעם זה או דכיון שהן מן הפרי עצמו אסרו רבנן טפי, או כיון שהן מן הפרי עצמן יש בטבען קצת יין וממילא יין שבגת מתערב עם יין שבתוך הגרעין, ואין נפ"מ לדידן טעם חומר דבר זה שהן מן הפרי עצמו, דמ"מ החרצנים אסורים ולא מהני להו הדחה אף שלא נכבשו החרצנים שיעור כבישה וכמו שמוכח גם מהרמ"א כמו שכתבנו לעיל.

והנה בשו"ע יו"ד סימן קכ"ג סעיף ז' גת

שהיא סתומה ומלאה דלא שייך בה המשכה, וירד ממנה יין וחרצנים ביחד לתוך סל שלפני הגת שהיין מסתנן בו, אין על מה שבגת תורת יין אלא על מה שבסל בלבד, ואם נגע עכו"ם בסל נאסר, ואם החזירו לגת נאסר מה שבגת משום תערובות יין שבסל שנתערב בו, ואם יש בחרצנים וזגים שבגת ששים כנגד יין שנפל בו מהסל מותר, וכן הוא בסימן קכ"ו ס"ז דאם יש בחרצנים וזגים וענבים שבגת ששים נגד קלוח לא נאסר מה שבגת, והב"ח בסימן קכ"ג תמה דעד כאן לא אמרינן סלק את מינו כמי שאינו ושאינו רבה עליו ומבטלו, כגון יין ביין ויש שם קיתון של מים אם יש שיעור במים לבטל כל היין האסור, אמרינן סלק היין של היתר והמים מבטלים יין של איסור, לפי שהמים והיין נתערבו יחד, אבל הכא היין והחרצנים והזגים לא נתערבו יחד, ואין לומר רואין, ותירץ הב"ח כיון דבהחזרת הסל לגת אין שם יין בשפע אלא טפות יין של איסור, אמרינן דאותן טפות נבלעין בתוך גוף החרצנים והזגים ורבה עליו ומבטלים לטיפות יין של איסור ע"ז. ומבואר דס"ל להב"ח דטיפות יין נבלעו בתוך החרצנים והיינו ודאי תיכף ומיד אף שלא שהו כ"ד שעה דתיכף

דהעיקר כהרשב"א והשו"ע המתירים וא"כ כאן הו"י תרי דרבנן ותלינן להקל] אבל בהך דאו"ח דמייירי בדשיל"מ אין לתלות שהאיסור נבלע בחרצנים דבכל ספק בדשיל"מ אזלינן לחומרא ובזה חולק האו"ז דגם בדשיל"מ תלינן להקל.

ויאיד שיהיה ברור דחרצנים בולעים מן היין מיד, והטעם אולי מפני שהוא מעיקר הפרי כמ"ש השלטי גבורים ויש יין בלוע בו מתחילה ויין שבגת מתערב עם יין שבחרצנים תיכף, ואיך שיהיה הטעם מ"מ ברור לדינא שאין היתר על חרצנים אלא ע"י י"ב חודש או ייבוש בתנור וכמ"ש בשו"ע.

שבגיגית ול"א דשיל"מ כשנולד בתערובות, ולא כתב המחבר ההיתר שכתב או"ז דהחרצנים מבטלין היין, וכן הקשה בתהלה לדוד יו"ד סימן כ"ו, וי"ל דרצה להתיר אפילו כשאין שעור ביטול בחרצנים, א"נ הלא אינו ברור כלל שכל האיסור בולע בחרצנים, וע"כ דהלכה ביו"ד סימן קכ"ג משום דברבנן תלינן להקל, [ובפרט כאן הו"י תרי דרבנן: יין שנגע בו עכו"ם אינה אסורה אלא מדרבנן ודין מב"מ לא בטל ביין נסך ג"כ אינו אלא מדרבנן, ואף דכאן הו"י מב"מ ושא"מ, כבר כתב ביו"ד סימן צ"ח ס"ק ה' דגם זה אינו אלא מדרבנן, וכן דעת הב"ח והט"ז, ואף שהש"ך בנה"כ חולק ע"ז, כבר כתב החזו"א סימן כ"ו ס"ק ב'

* * *